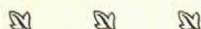

foto van jonge eenden wilde hebben besloot ik er de volgende dag vroeg bij te zijn. 's Ochtends om vijf uur was ik present, wandelde voorzichtig op een meter of vier afstand langs het nest en ja hoor, de oude zat me doodstil met haar kraalooog aan te staren; gelukkig ze waren dus nog niet verdwenen. Rustig liep ik door, maakte een flinke morgenwandeling en was om half acht weer terug om een foto te maken. Bij mijn nadering sloop mama tusschen de biczen door weg en daar lag het nest voor me met de jonge eendjes, die stuk voor stuk trachtten uit het nest te kruipen om hun moeder te volgen. Met één hand heb ik de jongen er in gehouden en met de andere foto's gemaakt. Toen ik er een uurtje later nog eens langs wandelde, lagen er alleen wat doppen in; hoogstens veertien uur waren deze diertjes oud en trokken toen reeds met hun moeder de wijde wereld in.

Hellevoetsluis, Oostkade 12.

W. K. STEFFEN.

LIEF EN LEED UIT DE VOGELWERELD VAN TERSCHELLING.

10 Mei 1934. Op een tochtje met schoolkinderen naar het natuurmonument „de Boschplaat” (paal 18—20) vonden we vele „kobbenesten” (zilvermeeuw) maar geen enkel ei, wat niet te verwonderen is, als men weet, de vele boeren er prat op gaan een „stienkorfke” ($\frac{1}{4}$ hl) kobbe-eieren in huis te hebben. Of 't ook noodig is, de meeuwenkolonie verder op „de hoek” te beschermen en te bewaken.

Bovenop de zuidoosthelling van de veel besproken stuifduin bij paal 20, de zgn. „parapludune” lagen twee bontepieteneiers open en bloot in 't stuifzand. Ze waren onherroepelijk verloren, want de noordwestenwind groef ze in letterlijken zin den grond onder de voeten weg. Hoezeer het zand in voortdurende beweging was, bewees wel het volkomen ontbreken van voetspoortjes, die anders zoo gemakkelijk den weg wijzen aan zoekers naar bontepietennesten in de kale duinen. Den volgende dag waren ze dan ook al ongeveer 10 m naar beneden gerold, en de ouden, die anders moord en brand schreeuwen en zoo dreigend met hun langen rooden snavel komen aanvliegen, waren nergens te zien: ze beschouwden de eieren zeker ook als verloren.

Loopende door de lage vallei met de reusachtige *incarnata*'s en prachtige *gymnadenia*'s kregen we bezoek van twee schreeuwende wulpen, die in de weide binnen het prikkeldraad nestelden. Sedert de laatste 25 jaar is de wulp een algemeene broedvogel geworden, terwijl voordien ze hoogst zelden voorkwamen, volgens menschen, die het weten kunnen. Jammer, dat de eieren zelfs rauw voor den liefhebber een lekkernij schijnen te zijn.

Op het geschreeuw van de wulpen kwam de kiekendief even over wickelen. Die broedt ieder jaar bij paal 19 in een zeer lastig te benaderen duindoorncomplex. Die heeft het beter dan zijn soortgenoten bij paal 12 en 10.

Nu de konijnen nagenoeg zijn verdwenen en de meeste hollen zijn ingestort en verstoven moeten de bergeenden hun broedgewoonten wijzigen en ze doen het voorbeeldig. In een hooge duindoorn-kraaihei-vegetatie vonden we twee nesten, een met 9 en een met 14 eieren. Bij 't laatste lag er één ei naast het nest: zeker te veel.

Domme dieren om op te vliegen, anders hadden we ze nooit gevonden. Wie de eilandsche jeugd kent, begrijpt wel, hoe de handen jeukten: zooveel eieren en er dan niet aan mogen komen! Terugvinden kunnen ze de nesten later niet, omdat de jongens uit Midsland meestal zoover om Oost niet rondtolen. Van de 12—14 jarigen waren de meesten hier nog nooit geweest! Hier in de buurt van Midsland kan men in den broedtijd geen schoolwandelingen maken, want herhaaldelijk bleek me, dat de rakkers later de gevonden nesten leeghaalden. „'t Zit ons in het bloed meester, net als 't jutten”, is een veel gemaakte verontschuldiging.

LIEF EN LEED UIT DE VOGELWERELD VAN TERSCHELLING 215

Eenige dagen later zag ik in de „slenk” twee stel jonge bergeendjes van 9 en 13 stuks: de broederij was vlot verlopen. Er waren in 1934 veel open nesten en het was een goed jaar voor de bergeenden.

In het kopjesterrein benoorden de 4de eendenkooi lagen twee gruttonesten, elk met 3 eieren. Het zal wel niet het eerste legsel geweest zijn. De ouden maakten het zich erg druk op 't zien van zoo'n groot gezelschap en ik heb den jongens de nesten maar niet laten zien: de Grië is zoo dicht bij en daar kan men fietsen!

Langs den wadkant op de Grië zochten we naar bonte pieten en griltjes, maar vonden er geen. Maar de melkers uit Oostereind hebben ook zulke goede oogen. Op de Grië is altijd wat te zien, als men onder de koe zit!

Twee van de jongens zeiden ronduit, dat ze nooit meer megingen: je mocht geen enkel ei meenemen en niet eens een bosje pinksterblommen (orchideeën) voor mêm! Ze lachten je thuis nog uit op den koop toe.

J u n i 1934. Op een perceeltje hooiland achter ons huis zat een tjuut (tureluur) op vier eieren. Het gras werd later gemaaid dan dat van de omliggende landen en wij hadden hoop, dat de jongen er zouden zijn, vóór de boer kwam. Die hoop werd niet vervuld, maar de eieren bleven gespaard, omdat de nestholte nogal diep was en de maaimachine was een oude rammelkast, die niet al te kort scheren kon. De tjuut broedde rustig verder, maar zal zich toch niet erg op haar gemak gevoeld hebben in haar open bivak. Er dreigde dan ook groot gevaar uit de lucht! Bij paal 10 in de duindoorns had het kiekendievenpaar zijn nest, en eenige malen daags stroopte manlief de weilanden in den polder af, terwijl zijn vrouwtje op haar drie eieren zat: haar eerste drie waren meegenomen door een „vogelbeschermer”. Ja, die zijn hier ook. Al sedert jaren ligt in die vallei het kiekendievennest, ook nu weer op 18 Mei 1935 waren er vijf eieren. Maar 20 Mei toonde men mij er één van als „katulenei” (velduil).

Ik heb een zwaar hoofd over de broederij: er zijn zoo'n massa menschen hier, die te veel tijd hebben.

Een pracht gezicht, de kiekendiefman door den polder te zien wiekelen, een schouwspel, dat ik niet graag zou missen, al weet ik, dat de roover heel wat grondbroedsels vernielt, allicht meer dan onze armzalige vogelstand kan missen.

Waarom zouden de tureluurs, die zoo heerlijk kunnen schelden en krijschen tegen alles en iedereen, die hun nest nadert, zelfs tegen de maaiers, toch altijd hun snavel houden, als de grauwe wiekel hun broedsel bedreigt? Totaal stom en verslagen zien ze de verwoesting aan. Of schreeuwen ze alleen als ze jongen hebben?

Zondagmiddag 23 Juni halfzes ontdekt de roover het nest en strijkt er bij neer. Doordat mijn zoon luid naar mij riep, schrok de snoodaard, greep in de haast een ei met zijn klauwen, terwijl eenige hooitjes mee de lucht ingingen. Hij had er weinig plezier van, want een eindje verder viel het ei naar beneden, waar het later verpletterd teruggevonden werd. De beide tjuten zaten ieder op een paaltje en zeiden niets, tot groote verontwaardiging van ons vieren. Neen dan kivitien of bontepieten, die zouden heel wat heldhafter gedaan hebben.

Bij onderzoek bleek een der overgebleven eieren nog een flinke krab van den roofvogelklauw meegekregen te hebben. We wisten het: dit nest was verloren, de wiekel zou niet rusten voor hij alle eieren verorberd had. We betrokken onzen uitkijkpost achter de schutting om het afwikkelen van het drama verder gade te slaan. Een der tjuten ging even kijken, om daarna weer op zijn paaltje lijdelijk te gaan toezien. Al gauw verscheen uit het noordwesten weer de prachtige vrijbouter met kalme wiekslagen recht op het nest af, verkende even de omgeving en streek bij het nest neer. Met aandacht bekeek hij de eieren, alsof hij er een van wou uitkiezen. Nu nam hij er een in den snavel en ging een vijftig meter verder aan den slootkant het oppeuzelen. De eieren waren zwaar bebroed, maar het hapje smaakte hem zeker goed, want dadelijk haalde hij er weer een, maar verdween hiermee duinwaarts, zeker een tractatie voor zijn broedend wijfje. Wij legden intusschen twee krielkipeieren in het nest en waren dol nieuwgierig hoe de rakker zou reageeren op deze verrassing: twee roomwitte eitjes en één bont in een nest, waaruit hij er

zooeven drie ontvreemd had! Werkelijk kwam hij weer en streek dadelijk neer. 't Duurde ditmaal nog langer eer hij zijn keus bepaald had. Je kon zien, dat hij toch even verbaasd was. Met een ei in den snavel ging hij weer naar zijn slootkantje: later vonden we hier de vier halve doppen. Hij had de eitjes keurig middendoor gehakt. Gauw keken we even bij het nest: de twee witjes lagen er nog in. Even later kwam hij weer over, eenige malen wiekelde hij boven het nest, en verdween om ruim acht uur huiswaarts. Hij wou geen kipeitjes en liet ze ook de volgende dagen stil liggen. Een heele geruststelling voor kippenhouders. Toen de roover met het vierde ei verdween, deed eindelijk een der tjuten zijn snavel open en trok zuidwaarts gevolgd door zijn echtgenoot(e?).

Dit heele drama voltrok zich in ruim twee uur op 25 m afstand van ons huis en afgezien van het wreed verstoorde vogelhuishouden, zou ik deze waarneming niet graag gemist hebben. Dat de kiekendief de eieren niet in de onmiddellijke nabijheid van het nest opvrat, zal wel liggen aan de nabijheid van onze woning, want vroeger zag ik er eens een, die een nest van een kwartelkoning met 11 eieren dadelijk op de plaats zelf verslond.

Den schelm verjagen geeft absoluut niets: een eens gevonden nest, vindt hij met onfeilbare zekerheid weer, als was hij een rasechte eilander.

M e i 1935. Aan den slootkant over ons huis heeft een graspieper een nestje met vijf glanzend bruine eitjes. Het is goed verborgen onder den overhangenden wal voor kiekendieven en kwajongens. Alle dagen gaan we even kijken. Den 12den Mei zijn er vijf kale jongen en haasten we ons om zoo gauw mogelijk weg te komen om de ouden niet te hinderen. Een prachtige gelegenheid om de heele geschiedenis van dit kleine goed mee te maken. Maar dan komt de verschrikkelijke 14de Mei met zijn hevige sneeuwjacht van 7 tot 11 uur. Vier lange uren vlogen de groote natte vlokken over de landen en bedekten alles met een dikke vuilwitte sneeuwlaag. Vooral de slootkanten aan den lijkant droegen een zware vracht. Den 15den liggen er 's morgens vijf doode natte vogeltjes in het verweekte nestje en van de ouden was geen spoor te zien. Zoo zullen op ons eiland heel wat grondbroedsels verloren zijn gegaan. Toch vond iemand nog gelegenheid mij te zeggen: „en dan al die wezels en hermelijnen meester, die doen ook wat!”, waarop ik verzuchtte: „en dan die Terschellinger jeugd, die leeuwerik- en graspiepereitjes en jongen opbrengt voor de musschenpremie!” We waren zeker beiden wat pruttelig door het weer.

Z o n d a g 19 M e i 1935. Een paar kleine jongens liepen achter mijn huis een wulp na, die door zijn onbeholpen bewegingen duidelijk blijk gaf niet heelemaal in orde te zijn. Ze durfden hem niet pakken: hij had „zoo'n griezigen snavel”.

Onze jongen haalde hem op, maar oogenschijnlijk was hij niet gewond of beschadigd. Alleen aan zijn pooten zaten propjes wol, waarin hij verward was geraakt. Die wol hinderde hem blijkbaar bij het loopen en bij het afzetten van den grond. Verder was er niets aan hem te zien, alleen viel het op, dat hij zoo weinig schuw en schrikachtig was, terwijl anders toch een wulp nu juist niet gesteld is op de nabijheid van menschen.

Plotseling zagen we het: hij was volslagen blind. In plaats van mooie bruine oogen had hij kleurlooze kristallen kraaltjes. Wij zetten hem op den grond, waar hij stil bleef staan zonder ook maar eenigszins te reageeren op onze bewegingen. Hij tastte langs den vloer met geopenden snavel en liep aarzelend eenige passen voort tot waar mijn zoontje op den grond zat, klauterde tegen hem op en bleef op zijn arm doodkalm staan, alsof hij op een duintje stond. Zijn oogleden gingen voortdurend open en dicht. Allerlei vragen drongen zich aan ons op. Hoe kwam dat beest blind, was hij dat pas geworden, of was hij dat allang, misschien wel blind geboren? Was hij hulpbehoevend of kon hij zich redden? Allemaal vragen, waarop hij helaas evenmin als wij antwoord kon geven. Wie hoorde nu ooit van een blinden vogel anders dan van een blinden vink, of een stokoude papagaai. We zetten hem in een ruime kist. Even tastte hij langs de wanden van zijn cel en bleef toen rustig staan: volkomen kalm en tevreden, zonder eenige angst te toonen, zooals andere wilde vogels bij opsluiting doen.

Den volgenden morgen liet ik hem in school zien; hij bleef bij alles even bedaard, alleen bij sterke geluiden of naderende voetstappen dook hij even voorover, zooals ze doen voor het

LIEF EN LEED UIT DE VOGELWERELD VAN TERSCHELLING 217

opvliegen. Ik zette hem boven op een lessenaar, waarop wij eerst een doek legden, omdat het vlak zoo glad was. Op zeil en gladde vloeren bewoog hij zich stuntelig. Dadelijk tastte hij weer over den doek en deed aarzelend een stapje voorwaarts, maar bleef doodstil staan zoo gauw zijn snavel geen grond meer voelde: daar was gevaar! Pogingen om op te vliegen deed hij heelemaal niet, alsof hij besepte, dat hij niet buiten was. Om twaalf uur brachten wij hem weer op 't weiland; er stonden wat plassen op en dadelijk nam hij een bad en ploeterde naar hartelust en streek zijn veeren glad. Zeker om de menschenlucht kwijt te raken, want heel wat handen hadden hem aangeraakt.

Den heelen dag bleef hij rondscharrelen en scheen heel wat van zijn gading te vinden. Hij maakte heelemaal nu geen onbeholpen indruk, maar leek een volkomen volwaardig dier.

Tegen zevenen zou Piet hem ophalen voor zijn nachtverblijf, omdat wij bang waren voor katten. Langzaam stapte hij voor den jongen uit, totdat hij vlak achter ons huis was. Piet maakte nu een wat haastige grijpbeweging, die het dier als bij intuïtie scheen te bemerken, tenminste hij dook ineen en ging voorzichtig schuin de lucht in. „Daar gaat hij” riep Piet ontsteld. Hij vloog een paar honderd meter in noordoostelijke richting en toen zagen we een prachtig bewijs van zijn wonderbaarlijk aanpassingsvermogen. Niet in glijvlucht vloog hij neer, dan zou hij zich kunnen wonden aan draden of andere hindernissen. Neen, hij hield stil in de lucht, strekte zijn snavel omhoog en zijn pooten recht naar beneden. Zoo liet hij zich, met zijn wieken fladderend, voorzichtig loodrecht naar beneden zakken, tot hij behouden in 't gras stond. Het maakte den indruk alsof hij langs een touw naar beneden gleeed. Piet gaf het niet op en ging er weer heen, maar weer ging hij op de wieken en verdween in zuidoostelijke richting naar de vinnen bij den dijk. Hij vloog wel langzaam maar toch volkomen vaardig. Alleen de wol aan zijn pooten had van den blinde een hulpbehoevenden stakker gemaakt.

Dit is wel een van de merkwaardigste ervaringen op het gebied van vogelleven, die ik ooit heb opgedaan en ik hoor gaarne bericht van lezers, die iets dergelijks hebben ervaren.

D i n s d a g 21 M e i. Tot slot van mijn lang geworden rapportage nog een musschenvoorval.

Dat deze kwajongens onder de vogels, evenals hun menschelijke naamgenooten, echte vechtersbazen zijn, is bekend. Toch had ik vóór vandaag nooit gedacht, dat de een wel eens volkomen knock-out wordt geslagen door zijn tegenpartij.

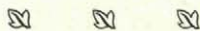
Vanmorgen vochten twee mannen op den weg voor ons huis op leven en dood. Zoozeer waren ze „er in”, dat ze geen nota namen van voorbijgangers en passerende fietsen. 't Ging er heet toe, tot de eene wegvloog en zijn vijand voor dood op den weg achterliet. We haalden 't diertje binnen. Het bloedde uit den bek, hijgde heel erg en knipte met de oogen; bij den snavelwortel waren aan weerszijden diepe wonden. We meenden stellig, dat hij zoo den laatsten adem zou uitblazen, maar met wat water kikkerden wij hem weer zoover op, dat hij een uurtje later weer in vrijheid kon vertrekken.

Een liefdesdrama? Mogelijk een oude heer met aderverkalking, die het moest afleggen tegen een stevig jong broekje.

Mei 1935.

G. W. JONGENS.

Midsland, Terschelling.

DE „WILDERNIS” OP SCHOUWEN.

O ver het algemeen staat Schouwen meer bekend als vogel- dan planteneiland. Dat het in planten ook niet achterblijft, valt echter niet te loochenen. Als vogeleiland is het hier reeds vrij goed bekend waarvoor de Heer Vijverberg door zijn artikels en boekjes gezorgd heeft. Toch valt hier op dit gebied nog wel wat te ontdekken. Zo pas is door de N.J.N. het Goudhaantje als nieuwe broedvogel opgetekend. De Ransuilen zijn ook niet lang geleden